

II. GONDOLKOZZUNK ÚJ RENDSZEREKBE – SZAKPOLITIKAI GONDOLATOK A TERVEZÉSI ÉS FEJLESZTÉSI TENNIVALÓKRÓL

Területi tervezés és területi szempontok a fejlesztéspolitikában – lehetőség, kötelezettség vagy ábránd!?

Izgalmas időszakban élünk – a gazdasági válság újabb szakaszában az Európai Unió tagállamai és a világ számos országa a lehetséges gazdasági-költségvetési intézkedésekről, a folyamatok lehetséges irányairól és a kilábalás eszközeiről tárgyalnak, a gazdasági és kormányzati szereplők folyamatosan egyeztetnek a követendő irányokról és számos kérdésben választóvonalhoz értünk. A jövőnkéről való gondolkodás a mindennapi életünk részévé vált, hangsúlyosabban, mint valaha a korábbi időszakban. Európai viszonylatban ezzel párhuzamosan elkezdődött a következő költségvetési időszak vonatkozásában a stratégiai kérdések és a vonatkozó szabályozások átgondolása is.

Egyértelműnek tűnik, hogy a különböző kihívásokra a hatékony reagálás csak rendszerszerűen lehetséges. Fontos alapvetése a következő időszakra való gondolkodásnak, hogy a rendelkezésre álló korlátozott forrásokat hogyan használhatjuk fel a leghatékonyabban és fenntartható módon.

Mindezen tényezőkre is figyelemmel vitathatatlan, hogy a fejlesztési rendszer célkitűzéseinek a kihívásokra adható válaszokhoz, az európai stratégiai célokhoz kell igazodniuk és a források felhasználási módja is meghatározó jelentőségű. A fejlesztéseknél a komplex integrált megközelítés – ahol az adott területen megvalósuló egyes fejlesztések egymás hatását erősítve strukturáltan kerülnek megvalósításra - biztosíthatja a hatékony és fenntartható forrásfelhasználást, ennek megvalósításához azonban alapos tervezésre van szükség.

A forrásfelhasználás hatékonyságának biztosításához persze kérdés, hogy mit és hogyan mérünk, értékkelünk: a fejlesztéspolitikai beavatkozások megítélése, a fejlesztési források sikeres abszorpciója áttolódik a hatásosság és eredményesség szempontjainak mind erősebb érvényesítése felé. Ez a tervezési – koncepció-, stratégia- és programalkotási – tevé-

kenységek átgondoltabb, megalapozottabb és mélyrehatóbb elvégzését kívánja meg.

A fejlesztési célok meghatározása az ágazati és területi stratégiák alapján összeállított nemzeti fejlesztési stratégia (gazdaságfejlesztési és társadalmi fejlesztési stratégia) alapján lehetséges. A közelgő 2014-2020-as költségvetési időszak előkészítése keretében szükségessé vált tehát a hazai tervezési környezet újragondolása, megújítása, összhangban a Kohéziós Politika EU szinten zajló megújításával. A tervezési rendszer felé elvárás, hogy az stabil és a programok eredményes végrehajtását biztosító keretet nyújtson a 2014-2020-as időszakban tervezett fejlesztéspolitikai beavatkozásoknak. A tervezési rendszer használatával készült fejlesztési terveknek alkalmasnak kell lenniük a hazai, nemzetközi és európai uniós források programalapú felhasználásának megalapozására, az ágazati és területi fejlesztési igények egyidejű figyelembevétele mellett. A kidolgozásra kerülő rendszernek meg kell felelnie a kohéziós politika 2014 utáni időszakára előírt - a jelenleg nem teljes körűen ismert és várhatóan még változó - feltételrendszerének, figyelembe véve az átalakuló magyar önkormányzati és fejlesztési struktúrát is.

Ezen feladat megoldásához hívnám fel a figyelmet néhány tényezőre, amelynek a figyelembevétele indokolt lehet a megfelelő struktúra kialakításához.

* * *

A szigorú eljárásrendbe terelt és tartalmilag is részletesen szabályozott tervezési mechanizmus az egyik legfontosabb, klasszikus irányítási eszköz, azonban Magyarországon a tervezés átfogó közjogi alapjai nem kerültek szabályozásra.

„A tervezés egyfelől a hatékony állam megvalósításának olyan, a civil szféra aktív részvételével működtetett eszköze, amely az ország jövőképe, valamint a társadalom- és gazdaságpolitika céljainak és eszköztárának meghatározását a fejlődési pályák

lehetséges változatainak kidolgozásával szakmailag sokoldalúan megalapozza és azok elérését az átfogó fejlesztéspolitika megalkotásával és az állami intézkedések kezdeményezésével folyamatosan segíti. A tervezés folyamata azonban nemcsak célok kitűzését, ehhez kapcsolódó eszközök meghatározását jelenti, hanem a közpolitikai döntések érintettjei (stakeholderek) közötti érdekegyeztetés és alkuk színtere is. A tervezési folyamat irányítása, a terv elfogadása, a végrehajtás ellenőrzése az állami testületek kompetenciája¹.

A rendszerváltozást követően elnyert „tervmentes szabadság” napjainkban az állami működés mind súlyosabbá váló zavarainak egyik tényezője. A mostanra teljesen beszűkült makrogazdasági mozgástérben, csökkenő nemzetgazdasági teljesítmények, szemmel láthatóan kimerülő társadalmi és gazdasági erőforrás-készletek, valamint a tetemes külső és belső eladósodás mellett jelentős nehézségeket jelent a kormányzati politikák folytatása. Az állammal szemben elvárt feladatok eredményes teljesítése tehát beosztást, a beosztás ugyanakkor pontos helyzetfelmérést, továbbá jövőre gondolat – azaz tervezést – igényel.

Ugyancsak fejlett – és egyre megalapozottabb és kifinomultabb – makroszintű tervezést tesz szükségessé hazánk európai uniós tagállami kötelezettségeinek teljesítése. E feladatok teljesítése több évre szóló programozást, illetve hosszabb távú pénzügyi tervezést igényel. Ennek során ráadásul az európai uniós tervezési kritériumoknak is meg kell felelni.

Hatékony és eredményes fejlesztéspolitika megfelelő érvényesíthetősége érdekében mindenekelőtt az állami stratégiaalkotás rendszerét szükséges újragondolni. Ez magában foglalja a közcélú stratégiai tervek logikus egymásra épülését.

A magyar fejlesztéspolitikában és a területfejlesztésben az európai uniós és a hazai források felhasználásának tervezéséhez és elosztásához kapcsolódó központi intézmények és eljárási struktúrák – hasonlóan a területfejlesztés és kohéziós politika definíciójához – elváltak egymástól. Ennek következtében a források tervezése és felhasználása, illetve az ágazati és területi tervek nem épülnek egymásra, sőt a jelenlegi szabályozási és intézményi környezetben az egy-

másnak való megfeleltetésük nem megoldható. Nem tisztázott a különböző tervezési dokumentumok definíciója és tartalma, a tervek egymáshoz való viszonya, eljárási rendje és különösen relevanciája, végrehajtási rendszere sem.

Nem utolsó sorban tisztázatlan a területi és az ágazati megközelítésű fejlesztő tevékenység egymáshoz való viszonya. A fejlesztési források felhasználása – integrált és jogilag rögzített fejlesztési tervrendszer hiányában – nem a stratégiai fejlesztési tervek mentén történik. A fejlesztéspolitika sikerességének kulcskérdése, hogy képes-e koordinált tervezésre épülni, a szintek, szektorok és ágazatok összhangját megvalósítva.

A 2007-13-as évek közti időszakhoz hasonlóan 2014-20 között – de várhatóan a későbbi években is – az Európai Unió kohéziós politikájához kapcsolható fejlesztési források lesznek a meghatározóak a hazai közösségi célú és kezdeményezésű beruházások/fejlesztési programok megvalósításában. Alapvető érdeke tehát az országnak, hogy a hazai fejlesztési rendszer képes legyen alkalmazkodni a kohéziós politika által determinált keretekhez, az uniós stratégiai célokhoz, tervezési és program végrehajtási eljárásokhoz. Az Európai Unió elvárja a tematikusan kijelölt célok elérését, azaz a programok/tervek eredményorientáltságát (*eredményesség és tematikus koncentráció*, ehhez hatásos tervek kellene, számszerűsített célértékekkel); azt, hogy a tervek eredményeit egy európai szinten összehangolt mutatórendszerrel kell mérni (*mérhetőség*); továbbá az egyes térségekben saját adottságaik és lehetőségeik minél eredményesebb kihasználásához szükséges beavatkozások megvalósítását (*területi alapú megközelítés alkalmazása*).

Az eredményesen és hatékonyan működő kohéziós politika alapfeltétele, hogy minden politikai szinten célzott és egymást kiegészítő (komplementer) intézkedéscsomagok valósuljanak meg. Az eddigi vizsgálatok ugyanis rámutattak arra, hogy a társadalmi-gazdasági problémák hagyományos, ágazati megközelítésű kezelése a politikák szétszabdaltságához vezet és csökkenti a hatékonyságot. Hasonlóképpen kutatási eredmények világítanak rá arra is, hogy az integrált beavatkozásokat az érintett térségek adottságaira szabva kell meghatározni, mert a kohéziós politika lényegesen kisebb eredményességet tud felmutatni ott, ahol az egyedi területi adottságokat és problémákat nem veszik figyelembe a fejlesztések megvalósításakor. Mindent összevetve, a kohéziós

¹ A nemzetgazdasági tervezés megújítása – Nemzeti igények, uniós követelmények, Állami Számvevőszék Kutató Intézete, szerk. Dr. Báger Gusztáv, 2010. szeptember pp 8

politika hatásainak fenntarthatósága csak akkor biztosítható, ha a fejlesztési beavatkozásokat átfogó stratégiai szemléletben hajtják végre.

A fejlesztéspolitikai értékelés egyik legfontosabb megállapítása, hogy a kohéziós politika eredményességét és hatékonyságát alapvetően befolyásolja az egyéb nemzeti, illetve európai szakpolitikákhoz fűződő kapcsolata. A szakpolitikai koordináció, valamint a közszféra legfőbb stratégiai beavatkozási területein megvalósítandó strukturális reformok együttesen kell, hogy meghatározzák a kohéziós politika és az EU2020 stratégia sikerét.

Az említett szempontok alapján a tagállamok tervezési folyamatában különös hangsúlyt kap a kohéziós politika által finanszírozott szakpolitikák optimális kombinációjának meghatározása és a „kitörési pontok” kijelölése – olyan tématerületek azonosítása nemzeti és területi szinten, ahol a támogatás felhasználásával tényleges, érzékelhető változás érhető el, mind a versenyképesség, mind a társadalmi kohézió erősítése terén.

A hazai területi alapú tervezési rendszer átalakításával kapcsolatos előkészítés folyamatában érdemes figyelembe venni az európai uniós jó gyakorlatokat, áttekinteni az egyes EU tagállamok tervezési rendszereit, sajátosságait és megvizsgálni azok adaptálhatóságát a magyarországi környezetbe.

Az európai országok többségében fókuszált, forrásalapú tervezési megközelítés működik. Több országban (pl. Ausztria, Finnország, Franciaország, Németország) is megfigyelhető a több idősíkú tervezés, amely a hosszabb távú 7-10-éves stratégiai tervezés mellett a fejlesztési (operatív) tervezés rövid időszakra (3-5 év) koncentrálna. Általánosságban megfigyelhető a szubszidiaritás elvének gyakorlati átültetése és alkalmazása. Az általánosan elterjedt tervezési eljárások széles partnerségi kör bevonásán alapulnak és már a tervezési folyamat kezdetétől egészen a tervek végleges kialakításáig alkalmazásra kerülnek.

A kötelező érvényű tervezés – igazodva a kohéziós politikai struktúrához – zömében regionális szinten zajlik.

Magyarországon a területfejlesztési törvény korábban területi középszintnek kezelte a NUTS II. kategóriáknak megfelelő tervezési és statisztikai régiókat, valamint a NUTS III. kategóriának megfelelő megyei szintet is. A területfejlesztési törvény 15 éves fennál-

lásának tapasztalatai alapján megállapítható, hogy felváltva hol az egyik, hol a másik területi középszintre került a hangsúly: kezdetben a megyei, míg később a regionális szint lett előtérbe helyezve. Miközben a regionális szint megerősítése, és a decentralizáció – nem csupán az uniós források fogadása, hanem hazai közigazgatás-fejlesztési célok miatt is – az egymást váltó kormányok programjának kiemelt célkitűzése volt, a regionális szint intézményei mégsem tudtak érdemben megerősödni.

Magyarországon a regionális és a megyei szinten nincs akkora léptékbeli eltérés, ami indokolná párhuzamos érdemi fejlesztési kapacitások meglétét. Ezért területi tervezés szempontjából az országos szint, illetve a települések között javasolt egy területi középszint meghatározása, ahol biztosítható a gazdasági-társadalmi-környezeti feladatok területi összehangolása és a szubszidiaritás² elve alapján bizonyos, főként fejlesztési célú döntések meghozatala.

A megyei szint előnye a megyei önkormányzat vonatkozásában a választott képviselő testület, amely jogalkotási hatáskörrel rendelkezik és önálló költségvetéssel, bevétellel rendelkezik. A jogalkotási hatáskör lehetővé tenné közjogi szempontból kötelező tervek elfogadását és ezáltal a tervehierarchia kialakítását. Az egyik nehézséget a megyei jogú városok speciális helyzete jelenti: azzal, hogy nem tagjai a megyei testületnek, a fejlesztések szempontjából meghatározó szereplők maradnának ki a fejlesztési döntések meghozatalából.

A regionális szint oldaláról lényeges, hogy az európai kohéziós politikában a NUTS II. szint meghatározó szerepe nem változik, sőt a rendelettervezetekben a források arányainak meghatározásánál és a tematikus célkitűzések figyelembevételénél is regionális megközelítéssel találkozunk (lásd később). Méretgazdaságossági szempontból kedvezőbb területi egység, mint a megye és jelenleg jobb tervezési és program-végrehajtási kapacitásokkal rendelkezik, mint a megyei szint.

***

² Szubszidiaritás: a döntéseket az állampolgárokhoz a lehető legközelebb eső szinten kell meghozni (EUSZ)

Szemponatok	Ausztria	Egyesült Királyság	Finnsország	Franciaország	Hollandia	Németország	Svédország
Milyen területi szinteken kerülnek kijelölésre kötelező tervezési eljárások?	Tartományi (NUTS II) és helyi szinten.	Regionális (NUTS II) és NUTS III szinten.	NUTS III-as szintű régiók szintjén.	Regionális (NUTS II) szinten.	NUTS I-es regionális, tartományi és helyi szinten.	Tartományi (NUTS I) szinten.	Megyei vagy regionális (NUTS II vagy III) szinten van kötelező tervkészítés előírva.
Tervezési időtáv	10 év	15-20 év	20 év	SRADT: 20 év ROP: 7 év	10 év	2007-ig éves tervek, azóta több évesek	Hosszú távú.
Tervező intézmény	ún. Tervező Ügynökségek (magán vállalkozások is lehetnek)	Regionális Tervezési Testület (RTT)	Regionális Tanács	SRADT: Regionális Tanács ROP: Regionális Prefektus	A tartomány bárkit megbízhat.	Tartományi Gazdasági Minisztériumok	Megyei Tanácsok vagy megyei kormányservek.
Forrás alapú tervezés	Nem készül pénzügyi terv a folyamat során.	Figyelembe kell venni a rendelkezésre álló forrásokat a tervezés során.	Az éves szintű végrehajtási terv pénzügyi tervet kötelezően tartalmaz.	n.a.	n.a. NUTS I-es szinten nem	n.a.	Nem kötelező pénzügyi tervet készíteni hozzá, kb. a megyék 2/3-a készít.
Beépül-e ágazati, országos tervbe, stratégiába	Az ÖROK széles körű koordinációs tevékenysége folytan a területi terveknek és leg több ágazati tervnek van kapcsolódási pontja egymáshoz.	Nem készül országos terv, de az országos iránymutatásokhoz, illetve a szomszédos régiók terveihez, stratégiájához illeszkednie kell.	Nincs országos stratégia, de a Környezetvédelmi minisztériumnak ratifikálnia kell a régiós tervet. Az ágazati tervek kötelező területi stratégiája kialakításáról a szakminisztériumok egyeztetnek a Regionális Tanácsokkal.	SRADT: állam koordinációs tevékenysége biztosítja a konzisztenciát a többi régió programjával.	Megfelelnek a nemzeti szinten meghatározott irányelveknek, bár ez jogilag nem kötelező.	Előbb egy szövetségi szintű stratégiai keret kerül elfogadásra, amihez illeszkednie kell a tartományi terveknek.	Meg kell felelnie az országos stratégiának és irányelveknek, de az nem ezek alapján készül. Az ágazati tervekkel sokszor nincs összhangba hozva.
Partnerségi folyamat	A közvélemény, a szakmai szereplők már a tervezési folyamatban is részt vesznek, sokszor a Monitoring Bizottságokban is.	Helyi szinten kötelező a köz-, magán- és közösségi szervezetek bevonása. Regionális szinten ez nincs szabályozva.	A Regionális Tanácsokon belül a társadalmi érdekcsoportok széles köre van képviselve a folyamatban.	Széles körben bevonják a különböző tervek elkészítésének folyamatába a különböző civil és szakmai szervezeteket.	A közvéleményt és a szakmai szereplőket is már a tervezési folyamat elején bevonják, megkérdezik.	Szakmai szervezettek és a közvélemény is véleményét nyilváníthat az elfogadás előtt.	Széles körűen bevonják a helyi szereplőket a folyamatba.

*Németh Ákos - Wächter Balázs

2011. október 6-án az Európai Bizottság nyilvánosságra hozta a 2014-2020 közötti költségvetési periódusra vonatkozó rendeletervezeteit. A tervezetek részletesen bemutatják az európai uniós kohéziós politika várható fókuszait, kereteit és szabályait. A jogszabály-tervezetek a tagállamok programjai kialakítására nézve több determinációt is megfogalmaznak.

Ezek a jogszabályi megkötések igen erősen befolyásolják a tagállamok mozgásterét.

A jogszabályi előírások régiókatégoriánként eltérő mértékű minimum-arányt szabnak meg a különböző alapok vonatkozásában. Az ESZA források esetében a kötelező finanszírozási arány a közép-magyarországi régió esetében min. 52% lenne, míg a többi régióknak esetében min. 25%. Ezt minden adott kategóriába eső régió esetében teljesíteni kell, nem elegendő, ha átlagban az egy kategóriába eső régiók összességére nézve kerül teljesítésre az arány. [ld. COM(2011)615 Art. 84.3]

Az ERFA-források 5%-át kötelezően a fenntartható városfejlesztési célokra kellene elkülöníteni, melyek kezelését a tagállam az általa kiválasztott városokra delegálná. [ld. és COM(2011)614/3 Art. 7]

Mindezekon túl a jogszabály-tervezetek a források tervezése tekintetében tematikus determinációkat is megszabnak. A tervezetek logikája alapján csak olyan tevékenység lenne támogatható, amely illeszkedik a rendeletekben megadott célstruktúrához, amely így direkt módon kötődik az Európa 2020 stratégia céljaihoz. Egyértelműen meghatározott az elsődleges cél, hogy az európai szemeszter keretében tett tagállamnak címzett ajánlások és a Nemzeti Reformprogramban vállalt célok megvalósításához kerüljön sor forrásbiztosításra. Ezekre tekintettel, az előírások figyelembevételével kell a tagállamnak kialakítania a nemzeti és regionális programozási dokumentumait.

További előírásokat találunk a tervezetben arra vonatkozóan, hogy a tagállami források mekkora hányadát mely célok szolgálatába kell rendelni. [ld. COM(2011)614/3 Art. 4 és COM(2011)607/3 Art. 4]:

- a Közép-magyarországi régióban az ERFA-források min. 80%-át 3 tematikus célterület (K+F+I, kkv-k, alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaságra történő átállás) szolgálatába kell állítani, melyen belül az utóbbi célra szánt forrásoknak min. 20%pontot kell kitenniük;
- a többi régióban az ERFA-források min. 50%-át kell ezen céloknak szentelni, amelyen belül min. 6%pontot kell kitennie az utóbbi célra szánt források mértékének;
- az ESZA esetében a KMR-ben az egyes programokon belül valósulna meg a koncentráció, ezek forrásainak 80%-át kellene max. 4 ún. beruházási prioritásra (lényegében alcélra) koncentrálni. Mindegy lenne ugyanakkor, hogy ezek mely főcélokhoz (tematikus célok) tartoznak;
- a többi régióban ez az arány 60% lenne.

További megkötés, hogy tagállami szinten a rendelkezésre álló ESZA-források min. 20%-át a „társadalmi befogadás és szegénység elleni küzdelem” főcélnak kellene koncentrálni. Ezen előírásnál rugalmasságot jelent ugyanakkor, hogy ennek tagállami szinten kell érvényesülnie.

	Közép-Magyarország	Többi régió
ERFA*	48%	75%
80% három célterületre	39%	38%
ezen belül 20% low carbon	10%	5%
fennmaradó ERFA	10%	38%
ESZA	52%	25%
80% max. 4 beruházási prioritásra	41%	15%
ezen belül 20% szegénység elleni küzdelemre**	10%	5%
fennmaradó ESZA forrás	10%	10%
Összes nem determinált keret	20%	48%

* beleértve városfejlesztésre elkülönített összeget is

** rugalmassági szabály alkalmazása nélkül

A fennmaradó összegek sem költhetők korlátlanul akármire, azoknak is illeszkedniük kell a rendeletekben megadott célhierarchia elemeihez. Ugyanakkor ezek tekintetében a tagállam maga választhat.

A célterületek kiválasztását azonban befolyásolja, hogy ahhoz, hogy ezen területeken fejlesztési forrást használhasson fel a tagállam, teljesítenie kell bizonyos tematikus feltételeket (ún. ex-ante kondicionalitások).

A jogszabály-tervezet III. mellékletében a 11 tematikus célkitűzéshez kapcsolódóan összesen 23, célkitűzésenként kb. 2-3 feltétel kerül megjelölésre (több-

nyire EU2020-hoz kapcsolódó stratégiák megléte, ill. egyes ágazati irányelvek átültetése) ill. ezekhez kapcsolódóan pedig 3-4 konkrét elvárás arra vonatkozóan, hogy minek kell ezek tekintetében megfelelni (pl. SWOT analízisen alapul, megfelelő monitoring rendszer kapcsolódik hozzá stb.). Ezen kívül 7 általános érvényű feltétel is van, amelyet bármely tématerület választása esetén teljesíteni kell. [ld. COM(2011)615 IV. melléklet]

Mindezek az előírások – amennyiben a hosszadalmas jogalkotási eljárás folyamán nem változnak meg a tervezetek lényegesen – azt vetítik előre, hogy az új európai uniós fejlesztési támogatási rendszer jóval kötöttebb tervezési folyamatot feltételez, ahol az EU2020 stratégiai célkitűzései egyértelműen dominálják a fejlesztési lehetőségeket és ahol a tagállami sajátosságoknak érvényesítésére igen korlátozott mértékben lesz lehetőség. Mindezekkel együtt a mérhetőség biztosítása és a monitoring megerősítése alapkövetelmény.

Az eljárási és intézményi szabályok a célkitűzésként megjelölt egyszerűsítés helyett egy jóval bürokratikusabb, audit szemléletet tükröző rendszert vetítenek előre.

* * *

Fenntartható fejlődés és hatékony forrásfelhasználás elképzelhetetlen a fejlesztéspolitika szereplőinek együttműködése nélkül. A fejlesztéspolitika feladata a horizontális és vertikális partnerségi kapcsolatok és együttműködések biztosítása. Stratégiai tervek és fejlesztési programok mind az ágazatok, mind a

különböző területi szintek vonatkozásában készíthetők, azonban a hatékony megvalósuláshoz szükséges ezek összehangolása. Az ágazati, szektorális elképzeléseknek és a területi szempontoknak a koordinált megjelenítése biztosíthatja a komplex, hatékony és eredményes fejlesztéspolitikát.

Mindezekre tekintettel elmondható, hogy nem egyszerű a feladat, amelyet a tagállamoknak, így Magyarországnak is meg kell oldania: a valós fejlesztési igények alapján tervezni a következő időszakra, úgy hogy a kohéziós forrástervezés és a végrehajtási intézményrendszer ki/átalakításához szükséges feltételek még tisztázatlanok és egyeztetés alatt állnak. A tervezésre, rendszerépítésre rendelkezésre álló idő azonban fogy, és ha a megvárjuk az uniós feltételrendszer véglegesítését, akkor nem lesz idő arra, hogy a 2014-2020 költségvetési időszak elején indulhassanak az új programok.

Az előttünk álló változások tehát jelentősek, s bár közhely, de igaz: ahhoz, hogy 2014 és 2020 között Magyarország fókuszáltabban és hatékonyabban tudja felhasználni az európai uniós forrásokat, már most el kell kezdeni a felkészülést országos, térségi és helyi szinten egyaránt.

Dr. Nyikos Györgyi
fejlesztési ügyekért felelős
helyettes államtitkár
Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

Irodalomjegyzék

Az Európai Unió Területi Agendája 2020 - Egy sokszínű régiókból álló, befogadó, intelligens és fenntartható Európa felé a területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterek 2011. május 19-én, Gödöllőn tartott informális ülésén született megállapodás

Concepts and Ideas Monitoring and Evaluation in the practice of European Cohesion Policy 2014+ - European Regional Development Fund and Cohesion Fund – Commission staff working paper - Results of the public consultation on the conclusions of the fifth report on economic, social and territorial cohesion, Brussels, 13.5.2011

A nemzetgazdasági tervezés megújítása – Nemzeti igények, uniós követelmények, Állami Számvevőszék Kutató Intézete, 2010. szeptember

Jövőbeni kihívások: Fenntartható területfejlesztés az európai kontinensen a változó világban - Németországi jelentés a CEMAT 2010-ben megrendezésre kerülő 15. konferenciájára A BBSR 2010/2. sz. online publikációja Szövetségi Építési, Város- és Térségkutató Intézet a Szövetségi Építésügyi és Területrendezési Hivatal keretében

Promoting Spatial Development by Creating COMmon MINdscapes. Germany. (2008)

Tim Marshall (2010): Infrastructure and Spatial Planning, Germany Working Paper

- Tim Marshall (2010): Infrastructure and Spatial Planning, United Kingdom Working Paper*
- Tim Marshall (2009): Infrastructure and Spatial Planning, Netherland Working Paper*
- Tim Marshall (2009): Infrastructure and Spatial Planning, France Working Paper*
- Michael Oxley, Tim Brown, Vincent Nadin, Lei Qu, Lidewij Tummers és Ana María Fernandez-Maldonado (2009): Review of European Planning Systems*
- Stephan Schmidt és Ralph Buehler (2007): The Planning Process in the US and Germany: A Comparative Analysis; in: International Planning Studies, Vol. 12. No. 1. p. 55-75.*
- Günter Mertins és Michaela Paal (2006): Regional Planning in Germany. Institutional Framework, Instruments and Effectiveness*
- Finland's Regional Development Strategy 2020*
- Nordregio (2004): Regional Planning in Finland, Iceland, Norway and Sweden*
- OECD (2010): Regional Development Policies in OECD Countries*
- OECD (2010): Public Governance Review, Finland*
- OECD (2008): OECD Rural Policy Reviews: Finland*
- OECD (2007): OECD Rural Policy Reviews: Germany*
- OECD (2008): OECD Rural Policy Reviews: Netherland*
- OECD (2011): OECD Rural Policy Reviews: England, United Kingdom*
- OECD (2010): OECD Territorial Reviews: Sweden*